

بررسی رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان و مقایسه آن با مدل کولثاو

عسگر اکبری^۱، معصومه احمدلو^۲

^۱ عضو هیأت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، اداره آموزش و پرورش ناحیه یک اراک، ایران.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور اراک را در جستجوی اطلاعات از اینترنت را با مدل جستجوی اطلاعات کولثاو را به‌منظور درک بهتر نیازهای اطلاعاتی دانشجویان مقایسه می‌کند. **روش‌شناسی:** این پژوهش به روش توصیفی-پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان کارشناسی علوم انسانی در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۹۸ است که از طریق نمونه‌گیری تصادفی ۲۰۴ نفر انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته بود. روایی پرسشنامه با استفاده از نظر اساتید و کارشناسان این حوزه مورد تأیید واقع و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ ۹۶٪ محاسبه گردید. **یافته‌ها:** یافته‌های پژوهش نشان داد که دانشجویان در مراحل تشخیص نیاز اطلاعاتی ۵۷/۳ درصد، انتخاب موضوع ۵۹/۸ درصد، مرحله تمرکز روی موضوع ۷۴/۱ درصد، گردآوری ۸۷/۸ درصد و ارائه گزارش ۷۹/۹ درصد مطابقت دارد ولی در مرحله کشف اولیه ۶۲/۷ درصد با مدل کولثاو در روند پژوهش مطابقت ندارد. همچنین یافته‌ها حکایت از این دارد که دانشجویان به‌طور میانگین ۵۳/۵ درصد در مراحل جستجوی اطلاعات از اینترنت نیاز به کمک کتابداران دارند. **نتیجه‌گیری:** نتایج پژوهش حکایت از این موضوع دارد که دانشجویان در زمان جستجوی اطلاعات به سواد اطلاعاتی و اطلاع‌یابی نیاز دارند، ضروریست که کتابداران آن را مورد توجه قرار دهند و دوره‌های آموزشی را به‌ویژه دانشجویان ترم اول برگزار نمایند.

واژه‌های کلیدی: رفتار اطلاعاتی، معلمان دوره متوسطه دوم، اینترنت، جستجوی اطلاعات.

مقدمه

در عصر اطلاعات جامعه برای پیشرفت، نیاز به استفاده از تکنولوژی اطلاعات دارد. اینترنت، از دستاوردهای اخیر بشر بوده و یکی از قابل دسترس ترین رسانه ها در جهان و از پیشرفته ترین تکنولوژی های نوین ارتباطی است که دسترسی متنوعی از منابع اطلاعاتی را فراهم می سازد (آوزتورک،^۱ ۲۰۱۳). وابسته شدن تمامی فعالیت های بشر به اینترنت باعث دگرگونی و تغییرات شگرفی در عرصه های گوناگون علم و فناوری شده و تفکر، روابط، نحوه زندگی و نیازهای انسان را تغییر داده است. در دنیای امروز که انفجار و انتشار روزافزون اطلاعات رخ داده، امکان مطالعه و دسترسی به تمامی مدارک چاپی منتشر شده در سراسر دنیا وجود ندارد، راه حل مناسب برای اطلاع یابی، جستجوی اطلاعات در منابع الکترونیکی به خصوص اینترنت با روشی صحیح و آگاهانه است، اما مسئله اصلی این است که چگونه با وجود اقیانوسی از اطلاعات موجود در اینترنت، افراد به طور عام و دانشجویان به طور خاص، بتوانند اطلاعات مرتبط با نیاز خود را پیدا کنند (بیگدلی، فرج پهلوی، قاضی زاده، ۱۳۹۰). برای حل مشکل اطلاع یابی پژوهش های زیادی انجام گرفته و انواع مدل های اطلاع یابی معرفی شده است. در این پژوهش ما از مدل کولثاو استفاده می کنیم. این مدل با در نظر گرفتن فرایند جستجوی اطلاعات و با هدف ارائه روشی ساختاریافته و منسجم می تواند به کتابداران و طراحان نظام های بازیابی اطلاعات کمک کند تا با حفظ آرامش از احساسات، افکار، اقدامات و راهبردهای کاربران آگاه شده و در نحوه و نوع خدمات اطلاعاتی بازنگری انجام دهند (کولثاو،^۲ ۱۹۹۹).

رشد موفقیت آمیز افراد جامعه و بالاخص دانشجویان، در گرو برخورداری از قابلیت هایی است که فرد بتواند به واسطه آنها به تشخیص نیاز اطلاعاتی بپردازد، از میان انبوه اطلاعات مناسب ترین منبع اطلاعاتی را برای نیازهای خاص اطلاعاتی خود پیدا کند و بتواند از آنها استفاده نماید (خالقی، سیامک، ۱۳۸۹).

کارول کولثاو در رابطه با جستجوی اطلاعات پژوهش های منظمی انجام داد و احساسات، عواطف و کنش های جستجوگران را در مدل شش مرحله ای جستجوی اطلاعات بررسی نمود. با استفاده از مدل کولثاو می توان نظر کتابداران و طراحان نظام های بازیابی اطلاعات را به چگونگی احساسات کاربران، هنگام جستجوی اطلاعات از اینترنت جلب نمود. ما در این پژوهش از مدل کولثاو به دلیل این که به جنبه های شناختی، روانشناسی و به تأثیرگذاری در پژوهش های اطلاعاتی اشاره دارد و چارچوبی نظری برای کتابداران دانشگاهی در تعامل با دانشجویان می باشد، استفاده کردیم.

مراحل شش گانه جستجوی اطلاعات کولثاو شروع^۳ (تشخیص نیاز اطلاعاتی)، انتخاب، کشف، تدوین (فرمول بندی)، گردآوری و ارائه (پایان دادن به جستجو) می باشد. از نظر کولثاو در مرحله اول یعنی آغاز کار، درک و فهم فرد از وجود یک

^۱ Oztork

^۲ Kuhlthau

^۳ Initiation

^۴ Selection

^۵ Exploration

نیاز اطلاعاتی است. این مرحله ممکن است با احساس عدم قطعیت و نگرانی همراه باشد. وی معتقد است عدم قطعیتی که در این مراحل تجربه می شود به دلیل فقدان شناخت و از عدم درک معنا که نشانه های اضطراب و کاهش اعتماد به نفس هستند ناشی می شود.

در مرحله دوم که انتخاب موضوع است، احساس مسلط در این مرحله آشفتگی، هیجان و پیش بینی انتظارات است. مرحله سوم را مرحله کاوش موضوع می داند که می تواند دشوارترین مرحله باشد. عدم قطعیت می تواند در دو زمینه یعنی درک حوزه موضوعی انتخاب شده و انتخاب نظام های اطلاعاتی مناسب، وجود داشته باشد.

تمرکز روی موضوع چهارمین مرحله مدل کولثار است که در این مرحله، فرد روی طرح تحقیق خود براساس اطلاعاتی که جمع آوری کرده تمرکز می کند و درک گسترده تری از موضوع به دست می آورد. در این مرحله اعتماد به نفس و خوش بینی افزایش می یابد. در مرحله پنجم که جمع آوری اطلاعات است فرد به گردآوری و سازماندهی اطلاعات مرتبط با پیردازد. در این مرحله فرد به سوی واقع بینی در رابطه با آن چه نیاز دارد پیش می رود و اعتماد به نفس وی در رابطه با توانایی اش افزایش یافته و علاقه مندی وی به موضوع نیز بیشتر می شود.

در مرحله آخر جستجو پایان می یابد و مسئله مورد نظر کاربر نیز حل می شود، احساسات مربوط به این مرحله اغلب راحتی، آرامش و رضایت و یا یأس و سرخوردگی است. کولثار فرآیند جستجوی اطلاعات را فعالیت ساختاریافته کاربر برای درک معنا از خلال اطلاعات بازیابی شده می داند، به طوری که سبب توسعه دانش فرد در یک مسئله یا موضوع خاص شود (گاتن،^۴ ۲۰۰۴). مدل کولثار به طور خلاصه در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول ۱. مراحل شش گانه مدل جستجوی کولثار

مراحل	مؤلفه ها	شاخص های عملکردی
مرحله ۱	شروع	در این مرحله کاربر تشخیص می دهد که، به اطلاعاتی برای کامل نمودن حل مسأله نیاز دارد.
مرحله ۲	انتخاب	در این مرحله شناخت و انتخاب موضوع به صورت کلی بررسی می شود.
مرحله ۳	کشف	بررسی اطلاعات درباره موضوع کلی مطابق نظر فرد بنحوی که کانونی برای جمع آوری اطلاعات کلی موضوع، ترجیحاً اطلاعات تخصصی یا مرتبط را فراهم می آورد.
مرحله ۴	فرمول بندی	کاربر از اطلاعات جمع آوری شده در مرحله کشف، تمرکز فکری بر موضوع را براساس اطلاعات شکل می دهد. تمرکز واضح کاربر را برای حرکت به مرحله بعدی آماده می کند.

^۱ Formulation

^۲ Collection

^۴ Gatten

مرحله ۵	گردآوری	کاربر و سیستم‌های اطلاعاتی (مانند کتابداران، خبرگان، دوستان و غیره) بطور مؤثر و کارآمد بر روی یکدیگر اثر متقابل می‌گذارند.
مرحله ۶	خاتمه جستجو	در این مرحله جستجو کامل می‌شود و مدرک فراهم شده آماده ارائه می‌گردد.

در طی عمر کوتاه فن‌آوری‌های نوین، استفاده از اینترنت، باعث گسترش تعاملات اطلاعاتی بیش‌تری در میان بسیاری از کاربران شده و آسایش فراوانی برای آنان ایجاد نموده است. تا جایی که امروزه حتی بعضی از امور روزانه همچون تدریس و آموزش نیز اینترنتی شده است.

برای دانشجویان که به‌واسطه نوع فعالیت آموزشی و موقعیت اجتماعی که در آینده کسب خواهند نمود، ضرورت برخورداری از توان اطلاع‌یابی برای آنها خیلی با اهمیت است، زیرا واقعیت این است که آنها به‌عنوان افراد نخبه جامعه که دارای احساس و عواطف انسانی هستند، می‌توانند از طریق برقراری ارتباط و تعامل علمی با دیگران، مناسب‌ترین راه برای پیشرفت خود و جامعه را انتخاب نمایند. از این‌رو ضروری است که دانشجویان این توانمندی‌ها را داشته باشند؛ تا برحسب رشد روزافزون فن‌آوری‌های نوین، جایگاه و شأن دانشجویی تنزل نیابد و بی‌اعتمادی نسبت به نظام آموزشی و کشور ایجاد نگردد.

با توجه به مباحث مطرح شده و این‌که تاکنون پژوهشی در زمینه بررسی اطلاع‌یابی در دانشگاه پیام‌نور اراک انجام نشده است، محققین را بر آن داشت تا اطلاع‌یابی دانشجویان دانشکده علوم انسانی این دانشکده را مورد بررسی قرار دهند و به این سؤال‌ها پاسخ دهند که:

۱. کدام مرحله از جستجوی اطلاعات از اینترنت که دانشجویان تجربه می‌کنند با مراحل شش‌گانه مدل جستجوی اطلاعات کولثاو مطابقت دارد؟

۲. دانشجویان در هر یک از مراحل جستجوی اطلاعات از اینترنت تا چه‌اندازه نیاز به کمک کتابداران دارند؟

امروزه مهمترین عاملی که موجب رشد دانشجویان می‌شود استفاده از فضای مجازی است، برای آشنایی با این عامل، به برخی از پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام شده اشاره می‌گردد. در پژوهشی قاضی‌دزفولی و بیگدلی (۱۳۹۱) دریافتند که اکثر دانشجویان اغلب مراحل مدل کولثاو را تجربه می‌کنند، بدین معنی که دانشجویان هنگام جستجوی اطلاعات در اینترنت مرحله دوم، چهارم، پنجم، و ششم مدل کولثاو را تجربه کرده و احساسات آنها همانند احساسات ذکر شده در چهار مرحله مدل کولثاو است.

پژوهش خوشیان و رضایی شریف‌آبادی (۱۳۹۸) نشان داد که دانشجویان برای رفع نیازهای اطلاعاتی و روزآمدسازی اطلاعات خود بیشترین استفاده را به‌ترتیب از منابع الکترونیکی، چاپی و سپس انسانی داشتند. اکثر افراد مورد بررسی معتقدند که فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی در کاهش مراجعه آنان به کتابخانه نقش داشته است. آنان از کتابداران در مرحله‌ی نخست برای جایابی کتاب‌ها یا اسناد و جست‌وجوی اطلاعات کمک می‌گیرند. دانشجویان در فرایند اطلاع‌یابی با مشکلاتی مانند پراکندگی اطلاعات در مکان‌های بسیار مختلف، گران بودن تهیه منابع اطلاعاتی و موجود نبودن آخرین اطلاعات مواجه بودند. به‌رغم گسترش فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی بر میزان مراجعه حضوری دانشجویان به دانشگاه، تمامی انواع منابع

اطلاعاتی همچنان مورد استفاده بود. متنوع بودن اهداف کسب اطلاعات، عامل تعیین کننده نوع منبع اطلاعاتی بود و دانشجویان برحسب نیاز اطلاعاتی خود منبع اطلاعاتی را مشخص کرده و از آن استفاده می کردند. یافته های پژوهش اکبری، نوکاریزی، رستمی و مقیمی (۱۳۹۸) نشان داد بر مبنای یافته های آنها بهترین مرحله جهت مداخله کتابدار برای راهنمایی و کمک به درمان گران در جهت ارائه اطلاعات، مرحله سوم «کولثاو» است. در نهایت، یافته های پژوهش نشان داد که رفتار اطلاع یابی درمان گران در بخش کنش های شناختی با مدل فراگرد جستجوی اطلاعات «کولثاو» مطابقت دارد. پژوهش کاشی، نوکاریزی، صنعت جو (۱۳۹۶). نشان داد نقش کتابداران در کاهش اضطراب اطلاع یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی در سطح متوسط است. همچنین شرکت در کارگاه های آموزشی تأثیری در میزان اضطراب اطلاع یابی دانشجویان ندارد. بین میانگین نمره های اضطراب اطلاع یابی دانشجویان و متغیر جنسیت و حوزه تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد.

نتایج پژوهش ویت مایر (۲۰۰۵) نشان داد که استفاده از مداخله گرها، ابزارهای جستجو، ارزشیابی اطلاعات و توانایی درک اطلاعات، از مهم ترین عواملی هستند که در عقاید شناختی دانشجویان تأثیر می گذارند. همچنین از میان مراحل مدل کولثاو، سه مرحله انتخاب، تمرکز روی موضوع و گردآوری بر عقاید شناختی دانشجویان جهت انجام جستجوی مفیدتر هستند.

روش شناسی

این پژوهش با توجه به هدف، از نوع کاربردی و از لحاظ روش توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه پیام نور اراک در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ بود که از طریق نمونه گیری تصادفی ۲۰۴ نفر انتخاب شدند و به پرسشنامه پژوهش پاسخ دادند. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه ای با طیف ۴ گزینه ای لیکرت بود. در این پژوهش برای بررسی روایی پرسشنامه از روایی محتوا استفاده شده است. اعتبار پرسشنامه (آلفای کرونباخ) ۰/۹۶ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار اس.پی.اس.اس. ۲۴ استفاده شد.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

سؤال ۱. کدام مرحله از جستجوی اطلاعات از اینترنت که دانشجویان تجربه می کنند با مراحل شش گانه مدل جستجوی اطلاعات کولثاو مطابقت دارد؟

جدول ۲. توزیع فراوانی مراحل شش گانه جستجوی اطلاعات کولثاو

مراحل	مؤلفه ها	خیلی کم	کم	تعداد	زیاد	خیلی زیاد	تعداد	مطابقت
تشخیص نیاز اطلاعاتی <td>فراوانی</td> <td>۱۳</td> <td>۷۴</td> <td>۸۷</td> <td>۹۷</td> <td>۲۰</td> <td>۱۱۷</td> <td>دارد</td>	فراوانی	۱۳	۷۴	۸۷	۹۷	۲۰	۱۱۷	دارد
	درصد	۶/۴	۳۶/۳	۴۲/۷	۴۷/۵	۹/۸	۵۷/۳	

۱. Whitmire

دارد	۱۲۲	۳۴	۸۸	۸۲	۵۲	۳۰	فراوانی	انتخاب موضوع
	۵۹/۸	۱۶/۷	۴۳/۱	۴۰/۲	۲۵/۵	۱۴/۷	درصد	
ندارد	۷۶	۲۱	۵۵	۱۲۸	۸۱	۴۷	فراوانی	کاوش موضوع
	۳۷/۳	۱۰/۳	۲۷	۶۲/۷	۳۹/۷	۲۳	درصد	
دارد	۱۴۵	۸۱	۶۴	۵۹	۴۰	۱۹	فراوانی	تمرکز روی موضوع
	۷۴/۱	۳۹/۷	۳۱/۴	۲۸/۹	۱۹/۶	۹/۳	درصد	
دارد	۱۷۹	۷۲	۱۰۷	۲۵	۱۸	۷	فراوانی	جمع آوری اطلاعات
	۸۷/۸	۳۵/۳	۵۲/۵	۱۲/۳	۸/۸	۳/۴	درصد	
دارد	۱۶۳	۶۴	۹۹	۴۱	۳۱	۱۰	فراوانی	پایان دادن به جستجو
	۷۹/۹	۳۱/۴	۴۸/۵	۲۰/۱	۱۵/۲	۴/۹	درصد	

همان گونه که جدول شماره ۲ نشان می دهد در مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی ۵۷/۳ درصد دانشجویان و در مرحله انتخاب موضوع ۵۹/۸ درصد دانشجویان با مدل کولثاو مطابقت دارد. در مرحله کشف اولیه پژوهش ۶۲/۷ درصد نظر دانشجویان با مدل کولثاو مطابقت ندارد. همچنین در مرحله تمرکز روی موضوع پژوهش، نظر ۷۴/۱ درصد دانشجویان، در مرحله گردآوری داده های پژوهش، نظر ۸۷/۸ درصد دانشجویان و در مرحله آخر ارائه گزارش، نظر ۷۹/۹ درصد دانشجویان با مدل کولثاو مطابقت دارد.

سؤال ۳. دانشجویان در هر یک از مراحل جستجوی اطلاعات از اینترنت تا چه اندازه نیاز به کمک کتابداران دارند؟

جدول ۳. توزیع فراوانی نیاز به مداخله کتابدار در جستجو اطلاعات

مراحل	مؤلفه ها	خیلی کم	کم	تعداد	زیاد	خیلی زیاد	تعداد
تشخیص نیاز اطلاعاتی	فراوانی	۲۷	۶۸	۹۵	۷۱	۳۸	۱۰۹
	درصد	۱۳/۲	۳۳/۳	۴۶/۵	۳۴/۸	۱۸/۶	۵۳/۴
انتخاب موضوع	فراوانی	۳۳	۵۷	۹۰	۶۳	۵۱	۱۱۴
	درصد	۱۶/۲	۲۷/۹	۴۴/۱	۳۰/۹	۲۵	۵۵/۹
کاوش موضوع	فراوانی	۲۱	۵۶	۷۷	۶۴	۵۳	۱۲۷
	درصد	۱۰/۸	۲۸/۹	۳۹/۷	۳۳	۲۷/۳	۶۰/۳
تمرکز روی موضوع	فراوانی	۱۷	۴۸	۶۵	۷۴	۶۵	۱۳۹
	درصد	۸/۳	۲۳/۵	۳۱/۹	۳۶/۳	۳۱/۹	۶۸/۲
جمع آوری اطلاعات	فراوانی	۲۳	۷۴	۹۷	۷۰	۳۷	۱۰۷
	درصد	۱۱/۳	۳۶/۳	۴۷/۶	۳۴/۳	۱۸/۱	۵۲/۴
پایان دادن جستجو	فراوانی	۳۷	۱۰۴	۱۴۱	۳۵	۲۸	۶۳
	درصد	۱۸/۱	۵۱	۶۹/۱	۱۷/۲	۱۳/۷	۳۰/۹

همان گونه که جدول شماره ۳ نشان می دهد در مرحله تشخیص نیاز اطلاعاتی ۵۳/۴ درصد دانشجویان و در مرحله انتخاب موضوع ۵۵/۹ درصد دانشجویان نیاز به مداخله کتابدار دارند. در مرحله کشف اولیه پژوهش ۶۰/۳ درصد دانشجویان، در مرحله تمرکز روی موضوع ۶۸/۲ درصد دانشجویان نیاز به مداخله کتابدار دارند. همچنین در مرحله گردآوری داده های پژوهش ۵۲/۴ درصد دانشجویان و در مرحله ارائه گزارش ۳۰/۹ درصد دانشجویان به مداخله کتابدار نیاز دارند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، مقایسه رفتار اطلاع یابی دانشجویان دانشگاه پیام نور اراک در زمان جستجوی اطلاعات از اینترنت با مدل اطلاع یابی کولثا و بود که نتایج آن به شرح زیر است.

نتایج یافته های سؤال اول مبنی بر این که کدام مرحله از جستجوی اطلاعات از اینترنت که دانشجویان تجربه می کنند با مراحل شش گانه مدل جستجوی اطلاعات کولثا مطابقت دارد؟ نشان داد که در مرحله شروع، زمانی که شخص تشخیص می دهد که به اطلاعاتی برای کامل نمودن حل مسأله نیاز دارد با نظر کولثا مبنی بر درک درست ساختار و معنا مطابقت دارد. همچنین در مرحله انتخاب موضوع که مرحله شکل دهی و به قاعده درآوردن ایده ای است که در روند پژوهش به کار خواهد رفت با مدل کولثا مطابقت دارد.

در مرحله کشف که مرحله بررسی اطلاعات درباره موضوع کلی مطابق شرح تفصیلی مورد نظر کاربر می باشد، به نحوی که کاربر بتواند اطلاعات تخصصی، مرتبط و منحصر به فرد را از میان انبوه اطلاعات به دست آورد با نظر کولثا مطابقت ندارد.

در مرحله تمرکز روی موضوع، کاربر از اطلاعات جمع آوری شده در مرحله کشف (شناسایی)، تمرکز فکری بر موضوع را بر اساس اطلاعات یافته شده شکل می دهد. تمرکز واضح و منسجم او را برای حرکت به مرحله بعدی آماده می کند، در حالی است که شرایط کاربر در روند پژوهش مدام تغییر خواهد کرد، تأکیدی بر مطابقت پژوهش با مدل کولثا است.

در مرحله گردآوری داده های پژوهش، کاربر و سیستم های اطلاعاتی (کتابداران، خبرگان، دوستان و غیره) به طور مؤثر و کارآمد بر روی یکدیگر اثر متقابل می گذارند و در نهایت هر فردی برای انتخاب منابع، روش خاص خود را به کار خواهد بست که تأکید بر مطابقت پژوهش با مدل کولثا دارد. در مرحله آخر که جستجو کامل می شود و سند فراهم شده آماده ارائه می گردد، نحوه ارائه گزارش می تواند میزان علاقه کاربر و هدف مندی او در روند پژوهش را نشان دهد که تأیید بر مطابقت مدل کولثا است.

به نظر می رسد که سواد اطلاعاتی می تواند به دانشجویان کمک نماید تا بدانند چگونه و کجا برای رسیدن به منابع دانش از فن آوری های نوین اطلاعاتی استفاده نمایند. قابلیت هایی مانند تشخیص نیاز اطلاعاتی، انتخاب مناسب ترین منبع اطلاعات، آشنایی با ساختار دانش، شناخت قالب های گوناگون اطلاعاتی، مهارت اطلاع یابی از انواع منابع و توانایی ارزیابی اطلاعات در سواد اطلاعاتی نهفته است که دانشجویان باید از آن بهره مند باشند. نتایج این پژوهش با پژوهش های قاضی دزفولی و بیگدلی (۱۳۹۱) و کاشی، نوکاریزی، صنعت جو (۱۳۹۶) مبنی بر این که اکثر دانشجویان اغلب مراحل مدل کولثا را تجربه می کنند همسو می باشد.

نتایج یافته‌های سؤال دوم مبنی بر این‌که دانشجویان در هر یک از مراحل جستجوی اطلاعات از اینترنت تا چه اندازه نیاز به کمک کتابداران دارند؟ نشان داد که در مرحله آغازین جستجو، زمانی که در مورد موضوعی مطمئن نیستند ۵۳/۴ درصد و در هنگام انتخاب موضوع و به قاعده درآوردن موضوع ۵۵/۹ درصد از دانشجویان نیاز به مداخله کتابدار دارند. در کشف موضوع، زمانی که کاربر لازم دارد که بداند کدام اطلاعات مرتبط و کدام اطلاعات غیرمرتبط هستند، ۶۰/۳ درصد و در زمان تمرکز روی موضوع ۶۸/۲ درصد دانشجویان مبنی بر این‌که در یافتن منابع جدید برای گسترش یا یافتن منابعی که کاربر را به پایان کار نزدیک کند، به مداخله کتابدار نیاز می‌باشد. در زمان گردآوری داده‌ها، کاربر انتظاراتی از منابع دارد که تلاش می‌کند بهترین آنها را به دست آورد. در این نظر ۵۲/۴ درصد دانشجویان و در مرحله آخر که نوبت ارائه گزارش‌دهی است و نشان می‌دهد که علاقه و سطح هدف‌مندی کاربر در روند پژوهش چگونه بوده است ۳۰/۹ درصد دانشجویان اعلام نمودند که به مداخله کتابدار نیاز دارند. به نظر می‌رسد که اگر کتابخانه‌ها و کتابداران به وظایف ذاتی خود که همانا ارائه اطلاعات، آموزش‌ها و راهنمای‌های لازم با برگزاری کارگاه‌ها، انتخاب منابع مناسب در مجموعه، ارائه خدمات به‌هنگام، دقیق و کامل به اعضای جامعه کتابخانه عمل کنند بسیاری از مشکلات دانشجویان در زمان جستجوی اطلاعات برطرف خواهد شد. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های خوشیان و رضایی شریف‌آبادی (۱۳۹۸)، اکبری، نوکاریزی، رستمی و مقیمی (۱۳۹۸) و ویت‌مایر (۲۰۰۵) مبنی بر نقش کتابداران در مفید بودن اطلاع‌یابی دانشجویان هم‌خوانی دارد. با توجه به پژوهش صورت گرفته می‌توان نتیجه گرفت سواد اطلاعاتی و اطلاع‌یابی نیاز دانشجویان در جستجوی اطلاعات می‌باشد که باید مدیران کتابخانه‌ها و کتابداران بیشتر آن را مورد توجه قرار دهند. برای غنی‌تر نمودن وضعیت سواد اطلاعاتی و اطلاع‌یابی دانشجویان، از برگزاری دوره‌های آموزشی، به‌ویژه برای دانشجویان ترم اول دریغ نورزند.

سپاس‌گزاری

نویسندگان مقاله بر خود لازم می‌دانند از دانشجویان دانشگاه پیام‌نور اراک که در اجرای این پژوهش همکاری لازم را نمودند تشکر و قدردانی داشته باشند.

منابع

اکبری، ع؛ نوکاریزی، م؛ رستمی، ر؛ مقیمی، ع. (۱۳۹۸). واکاوی مؤلفه‌های شناختی در فراگرد رفتار اطلاع‌یابی درمانگران با استفاده از ابزارهای پژوهشی علوم عصب شناختی. پژوهش‌نامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۳۵(۲)، ۳۲۳-۳۴۸.

بیگدلی، ز؛ فرج‌پهلوی، ع.ح؛ قاضی‌زاده، ح. (۱۳۹۰). مقایسه فرآیند جستجوی اینترنتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران با مدل فرآیند جستجوی اطلاعات کولتاو به‌منظور ارائه الگوی جستجوی اینترنتی آنان و طرح مداخله کتابداران در هنگام جستجو. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۵۴(۲)، ۴۰-۶۴.

خالقی، ن؛ سیامک، م. (۱۳۸۹). آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی. تهران: نشر کتابدار.

خوشیان، ن؛ رضایی شریف‌آبادی، س. (۱۳۹۸). درآمدی بر رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و رویکرد آن‌ها در استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی (مطالعه موردی: دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز). فصلنامه مطالعات دانش‌شناسی، ۱۸(۵)، ۸۳-۱۰۸.

قاضی دزفولی، ث.س.؛ بیگدلی، ز. (۱۳۹۱). بررسی رفتار اطلاع‌یابی از اینترنت توسط دانشجویان فنی و مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول و مقایسه آن با مدل جستجوی اطلاعات کولثاو. دانش‌شناسی، ۱۳۹۱، ۵(۱۸)، ۵۱-۷۴.

کاشی، ز.؛ نوکاریزی، م.؛ صنعت‌جو، ا. (۱۳۹۶). نقش کتابداران، خدمات اطلاع‌رسانی و میزان سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد در کاهش اضطراب اطلاع‌یابی آن. کتابداری و اطلاع‌رسانی، (۸۰)، ۳۰-۳۵.

Gatten, J. (2004). "Student Psychological and Cognitive Development Theory to Practice in Academic Libraries." *Reference Services Review*, 32(2), 2004, 157-163.

Kuhlthau, C. (1999). Accommodating the User's Information Search Process: Challenges Retrieval System designers. *Bulletin of the American Society for Information Society*, 25(3). Available at: <http://www.asis.org>

Oztork, I. (2013). Application of dialectical behavior therapy to the treatment of complex trauma-related problems: when one case formulation not fit all. *Journal Trauma Stress*, (31), 391-400.

Whitmire, E. (2005). Epistemological beliefs and the information-seeking behavior of undergraduates. *Library and Information Science Research (Pergamon-Elsevier)*, 127-142, Available at: <http://www.sciencedirect.com>